

Cap a l'abolició de la presó provisional

Ds, 27/04/2019 per Eduard Ibáñez

[Apunts eticopolitics](#)

La sentència absolutòria de Sandro Rossell després de dos anys d'empresonament ha tornat a mostrar, amb gran claredat, la immoralitat de la presó provisional. Malauradament, no és un cas infreqüent.

Els que em coneixen saben que [porto anys denunciant](#) la violació de drets humans que suposa aquesta mesura legal, [qüestió](#) a la que vaig dedicar la meva tesi doctoral.

Darrerament [he parlat d'això](#) en relació a l'empresonament provisional injustificable dels líders independentistes catalans. Però també he escrit després de múltiples casos d'absolució de persones que van ser exonerades de responsabilitat penal després de mesos o anys d'empresonament.

Juristes i filòsofs denuncien aquesta pràctica des de fa segles, en veure-la incompatible amb la presumpció d'innocència i les garanties processals. Ja l'any 1651, el cèlebre Thomas Hobbes, a l'obra "Leviatán", afirmà que la presó provisional no és una pena, sinó "un acte hostil" contra el ciutadà. O bé, en una línia similar, també Voltaire (1694-1778) afirmà que "*la forma com s'arresta cautelarment a un home en molts estats s'assembla massa a un assalt de bandolers*". A Espanya, l'escriptora gallega Concepción Arenal (1820-1893), gran defensora de la dignitat de les persones empresonades, deia: "*Si se escribiese la historia de las víctimas de la prisión preventiva se leería en ella una de las más temibles acusaciones contra la sociedad*". Per citar-ne només uns pocs.

Malgrat les crítiques constants, i els múltiples casos d'absolucions de presos, aquesta mesura legal continua vigent (per bé que cada cop més limitada) a totes les legislacions i és aplicada per tots els sistemes judicials del món. Però cada dia resulta més qüestionada i estic convençut que, tard o d'hora, el sentit comú acabarà suprimint aquesta pràctica immoral. Mentrestant, se seguiran cometent abusos i molts innocents seran empresonats arbitràriament.

Precisament per evitar aquestes injustícies es va establir històricament el principi de presumpció d'innocència, una regla fonamental per a qualsevol Estat democràtic i de dret, reconeguda en els Tractats internacionals: no es pot imposar a ningú una pena sense que s'hagi provat la seva culpabilitat en un judici just. I un judici just exigeix: 1) un tribunal independent i imparcial, 2) una acusació sostinguda per algú diferent del tribunal, 3) el dret a defensar-se en igualtat de condicions als acusadors i 4) obligació de l'acusació de provar la culpabilitat.

Sense un judici just, tota persona ha de ser considerada i tractada com a innocent. Aquest és un principi que protegeix la llibertat de tots els ciutadans del risc de ser castigats injustament. Sempre és preferible la impunitat d'un culpable (de fet és impossible castigar tots els delictes) que causar un mal greu i irreparable a un innocent.

Per tant, no és acceptable empresonar ningú, sacrificar el seu dret fonamental a la llibertat, sense un judici just previ, sobre la base de meres sospites, conjectures, "indicis" (com diu la llei espanyola) o hipòtesis més o menys fonamentades que ha

comès una acció criminal, per greu que sigui aquesta.

És més, l'empresonament previ al judici impedeix precisament que aquest judici sigui just. En efecte, la situació de presó deixa a l'acusat en desigualtat davant dels acusadors, dificulta greument la seva defensa i predispesa al tribunal que ha de jutjar (i també a l'opinió pública) en favor de la culpabilitat, deixant per molt temps sobre la seva imatge una taca de sospita difícil d'esborrar.

Cap motiu justifica una excepció a aquest principi de presumpció d'innocència, autoritzant encarceraments immediats, amb propòsits tan inadmissibles com el de mostrar la contundència o eficàcia de la justícia, calmar l'alarma social o provocar confessions o delacions. Això són formes matusseres d'instrumentalitzar políticament a un ésser humà. Però tampoc no ho justifiquen altres objectius, com ara evitar el possible risc de fuga de l'acusat, o el risc que ocultï proves o, encara menys, el risc que reincideixi. Això són mers pronòstics de futur sense fonament científic, dels quals ningú no es pot defensar, que es basen en una inacceptable presumpció de culpabilitat. Autoritzar aquests motius obre la porta a l'error, l'arbitrarietat i els abusos, en deixar un poder gairebé il·limitat als jutges. També és la coartada perfecta per a l'ús polític del sistema penal, com en el cas dels independentistes catalans o com fan tots els Estats autoritaris davant els adversaris polítics.

En definitiva, admetre l'empresonament abans d'un judici just contamina el judici, obre la porta a l'abús i comporta acceptar que es privi de llibertat a persones innocents, als quals mai es podrà reparar el mal causat.

Només si la culpabilitat és completament evident per tothom o quan el mateix acusat, en plenes facultats mentals, accepta lliurement i mostra la seva culpabilitat, i el delicte és molt greu, pot tenir alguna justificació una privació de la llibertat amb la intenció de garantir l'acció de la justícia. Però en aquests casos, si la culpabilitat és notòria, no hi ha cap motiu que impedeixi celebrar el judici en un marge molt curt de temps. Fora d'aquestes situacions, solament és admissible una detenció per unes hores o dies mentre es realitzen les diligències més elementals per identificar als sospitosos i recollir les proves que no puguin obtenir-se de cap altra manera. Correspon a l'Estat l'obligació d'investigar i procurar-se els mitjans de prova necessaris per sancionar els delictes sense privar de llibertat a cap presumpte innocent.